

KONGRELERDEN HABERLER

XVI. Türk Tarih Kongresi (20-24 Eylül 2010), Ankara

XVI. Türk Tarih Kongresi, 20-24 Eylül 2010 tarihleri arasında Ankara'da Esenboğa Havaalanına yakın bir yerde yer alan Büyük Anadolu Oteli'nin salonlarında yapıldı. İlk kez 1932 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından Ankara'da uluslar arası seviyede yapılan Türk Tarih Kurumu Kongresi, tarihçiler arasında prestiji ve etkisi olan bir kongre olarak bilinir.

Eski Anadolu Uygarlıkları, Orta Asya ve Kafkasya tarihi, Selçuklu devleti ve Beylikler Dönemi tarihi, Osmanlı tarihi, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti tarihi ve İstanbul başlıklı seksiyonlarda 300'den fazla bildiri sunuldu. Resmi açılış töreninde Devlet Bakanı Prof. Dr. Mehmet Aydın, Atatürk Dil ve Tarih Kurumu Başkanı Prof. Dr. Bahaeddin Yediyıldız, Türk Tarih Kurumu başkanı Prof. Dr. Ali Birinci birer konuşma yaptılar.

Devlet Bakanı Prof. Aydın 'Atatürk'ün emriyle Türk tarihinin tetkik ve tettebbu edilmesi' direktifinin hala önemli olduğunu belirtti. Açılış dersini, Türkiye yaşayan ve halen çalışan en yaşlı tarihçi (95 yaşında) sıfatıyla Prof. Dr. Halil İncalcık, Osmanlı arşivleri ve Osmanlı tarihinin durumu hakkında verdi. Atatürk'ün direktifleriyle Türkiye'de tarihçiliğin büyük bir gelişme gösterdiğinden söz etti. Prof. İncalcık, 1932 yılındaki ilk kongreye katılmamış ama orada yaşananları sonradan öğrenmiş. İlk kongre çok hararetli tartışmalara sahne olmuş. Ulu önder Atatürk, Türklerin Orta Asya'daki kuraklıktan dolayı Dünya'ya yayıldıkları tezini politik olarak ortaya atmış ve bu tezin akademik olarak desteklenmesi direktifini vermiş. Tarihçilerin bir kısmı bu tezi desteklerken bir kısmı da desteklememiş ama sonuçları çok etkili olmuş.

Kapanış konuşmaları, Prof. Birinci'nin oturum başkanlığı altında Topkapı Sarayı müdürü Prof. İlber Ortaylı, Romanya'nın en yaşlı Türk tarihçisi sıfatıyla Prof. Mustafa Mehmet ve Uşak Üniversitesi'nden Prof. Tuncer Baykara tarafından yapıldı. Prof. Ortaylı, kongreye katılan akademisyenlerin gençleştiğini, bu durumun çok iyi olduğunu ve bu yeni neslin Osmanlıca'yı, el yazmalarını, iyi okuyabildiğini ifade etti. Harf Devrimiyle tarih araştırmalarının

bir kesintiye uğramadığını söyledi. Bunun yanı sıra, böyle geniş çaplı kongrelerin artık pek fazla yararlı olamadığı üzerinde durdu. Geniş çaplı büyük kongreler yerine daha küçük çapta ve belirli konulara hasredilmiş ihtisas kongrelerinin düzenlenebileceği üzerinde durdu. Böylece, Türk tarihçilerinin, Bizantinistlerin, Ermeni tarih ve kültürünü çakışanların ve İranologların, kendi konularında daha derinleşme imkanının yakalayabileceklerini söyledi. Atatürk'ün direktifleriyle üzerinde çalışmalar yapılan Türk tarihi, böylelikle daha iyi incelenebilecektir.

Romanyalı Prof. Mustafa Mehmet ise, eski nesil Türk tarihçilerinin birçoğuyula şahsen tanıştığını, ancak, yaşının 87'yi geçtiğinden dolayı şimdi kongreye katılan genç akademisyenlerin çoğunu tanıyamadığından dem vurdu. Yurtdışındaki Türkleri açısından Türk Tarih Kongrelerinin çok önemli olduğunu söyledi. Yeni neslin, coşkun, Türkçü ve Türk tarihini seven kişiler olduğunu; Türk Dili ve Kültürünün yaşatılması mecburiyetinden bahsetti. Türk tarihiyle ilgili çalışmaların henüz yeterli olmadığını, bu sebeple Türk Tarih Kurumu'nun faaliyetlerinin son derecede önemi olduğunu söyledi. Türk Tarih Kurumu sayesinde yurtdışındaki Türklerle işbirliği sağlanmış ve bu çalışmalar yurtdışında çalışanlara cesaret vermiş. Türk Tarih Kongrelerine üç kez katıldığını beyan eden Prof. Mehmet, Türk Tarih Kurumu'nun kendisine hem maddi hem de manevi olarak destek verdiğini alenen itiraf etti.

Prof. Baykara ise, Türk Tarih Kurumu'nun kütüphanesinden dolayı araştırmacılar için bir başvuru yeri olduğunu; bu kongrelerde bildiri sunmanın bir prestij sağladığını ve zaman içinde TTK Kongrelerinin aşama kaydettiğini ifade etti. Bu kongrenin geleneğinin bozulmaması gerektiğini; eskisi gibi aynı şekilde devam etmesinden yana olduğunu söyledi. Son konuşmacı olan Prof. Birinci, TTK olarak kaliteli ve ucuz kitap basmaya gayret ettiklerini; Kurumun tarihinin yazılması gerektiğini; her türlü teklife açık olduklarını; bizatihi kongreye katılmayanların tebliğlerini basmayacaklarını söyleyerek katkısı olan herkese teşekkür etti.

Kongre üzerine kısa bir değerlendirme yaparsak, bu kongreye yeterli sayıda arkeolog ile eskiçağ tarihçilerinin tebliğlerle katılmadığını rahatlıkla söyleyebilirim. Arkeologların ilgi göstermemesinin nedenleri üzerinde ayrıca durulmalıdır. Yine, İslamiyet öncesi Türk tarihi üzerine sunulan tebliğlerin sayısı da azdı. Hem Orta Asya devletlerinden hem de Rusya'dan katılan akademisyenlerin sundukları tebliğler Atatürk'ün teziyle doğrudan bağlantılı değildi.

Kazakistan, Türkmenistan, Doğu Türkistan, Hindistan ve Moğolistan'dan katılım yoktu. Kafkasların çoğu, Azerbaycan ev Gürcistan hariç, temsil

Haberler

edilmedi. Balkanlardan da katılım azdı. Arnavutluk, Hırvatistan, Slovenya, Avusturya, Macaristan ve İtalya'dan katılım olmadı.

Selçuklu ve Beylikler dönemi üzerine sunulan tebliğler de sınırlıydı. Bunun nedenlerinden biri, önümüzdeki günlerde Kayseri'de bir Selçuklu sempozyumunun yapılacak olmasıdır. En hareketli ve uzun süren oturumlar Osmanlı tarihi üzerine olanlardı. Bilecik Üniversitesi'nin aynı dönemde bir Osmanlı sempozyumunu düzenlemiş olması TTK Kongresini doğrudan etkilemedi. Osmanlı arşivlerinin son yıllarda açılmasının bir neticesi olarak Osmanlı tarihi üzerine hem yurt içinden hem de yurt dışından çok sayıda tarihçi bildiri sundu. Yakın dönemlerle ilgili tebliğler çok azdı.

Otelin şehre uzak olmasından dolayı dinleyicilerin sayısı fazla değildi. Bu nedenle, tebliğler belirli bir akademisyen grubu arasında etki yapabildi. Bütün bu kısmi eleştirilere rağmen, yeni nesil Türk tarihçilerinin coşkulu, azimli ve çalışkan olduklarını rahatlıkla söyleyebilirim. Son olarak, TTK'nın katılımcılara cömert davrandığını da belirtmeliyim.

3rd WOCMES (World Organization of Congress of Middle East Studies/ Dünya Çapında Orta Doğu Çalışmaları Kongresi) Barselona, İspanya.

Üçüncü WOCMES, 19-24 Temmuz 2010 tarihleri arasında Barselona Otonom Üniversitesinin ev sahipliğinde İspanya'nın Barselona şehrinde gerçekleştirildi. Kongre başkanı, Barselona Otonom Üniversitesi Akdeniz Avrupa Enstitüsü direktörü Prof. Senén Florensa idi. Bilindiği gibi, ilk kongre Prof. Günter Meyer'in başkanlığında Almanya'da Mainz Üniversitesinde 8-13 Eylül 2002 tarihleri arasında gerçekleştirilmişti. Orta Doğu üzerine çalışan Avrupa Enstitüleri bir araya gelerek böylesine büyük bir organizasyon oluşturdular. MESA (Middle East Studies Assosiation of North America/ Kuzey Amerika Orta Doğu Araştırmaları Derneği), EURAMES (European Association for Middle East Studies/ Avrupa Orta Doğu Çalışmaları Derneği), DAVO, BRISMES, AFEMAM, SeSaMO (Alman, İngiliz, Fransız ve İtalyanlar'ın Orta Doğu Araştırmaları Kurumları, WOCMES'in oluşumuna katkıda bulundular. İkinci WOCMES, Ürdün veliahdı el-Hassan bin Tallal'ın başkanlığında 11-16 Haziran 2006 tarihleri arasında Ürdün'de yapılmıştı.

Kongrenin açılışı Barselona'da Bellaterra'da bulunan Barselona Otonom Üniversitesinde 19 Temmuz sabahı Ürdün veliahdı Hasan bin Tallal'ın konuşmasıyla başladı. Barselona başkonsolosumuz sayın Haldun Koç beyefendi de açılıшта hazır bulundular. Seksiyonlar sabah saat 09.00'dan akşam 19.00'a

kadar sürdü. O kadar farklı konularda seksiyonlar oluşturulmuştu ki izlemek mümkün olamadı. Çok kalabalık olduğundan ve konferans salonları birbirine uzak olduğundan dolayı ilgi alanımıza giren tebliğlerin çoğunu izlemek ne yazık ki izlenemedi Türkiye Üniversitelerinden bir çok akademisyen katıldı. ODTÜ'den Birten Çelik, Fırat Üniversitesinden Mustafa Öztürk, Mimar Sinan'dan Arzu Kocabaş, Atılım Üniversitesinden Ulvi Keser, Ege Üniversitesinden M. Akif Erdoğan; Kıbrıs'tan Ali Efdal Özkul ve Niyazi Kızılyürek gibi akademisyenler katıldılar.

İlgi alanıma giren iki oturumdan özellikle söz etmeliyim. Osmanlılarla ilgili McMaster Üniversitesinden Virginia H. Aksan'ın başkanlığında yapılan oturum çok ciddi ve değerliydi. Kanada'dan Prof. Aksan *Osmanlıların 1750-1850 Yılları Arasındaki Dostları, İdeolojileri ve Düşmanlarından* söz etti. Maryland Üniversitesinden Madeline Zilfi, *Osmanlılarda Yeniçeri Ortaları* hakkında konuştu. Türkiye'de Musul tarihi kitabıyla tanınan George Washington Üniversitesinden Dina Khoury, *Yirminci Yüzyıl Çağdaş Tarihyazımında Osmanlılar nerede* başlıklı kuramsal bir bildiri sundu. Ünlü Osmanlı tarihçilerini görmek mümkündü. Ohio State Üniversitesinden Prof. Carter Findley ve Prof. Barbara Plammet, bunlardan birkaçıydı.

Bizim için en önemli tarafı uluslar arası yayınevlerinin kitaplarını sergilemeleri ve indirimli olarak satmalarıydı. İspanyol, İngiliz, Fransız, Hollandalı ve Arap yayıncıların eserlerini bir arada görmek çok iyiydi. İran ile ilgili İngilizce yazılmış olan kitapların çokluğu dikkati çekti.

Bu arada Barselona Deniz Müzesi'nin Piri Reis'in Kitab-ı Bahriyesi'ni haritalarıyla birlikte Katalanca'ya çevirip José Enrique Lechuga de Serantes'in koordinatörlüğüyle prestij kitabı olarak basması bizi çok şaşırttı (ISBN: 978-84-416-0619-7). Son olarak yaklaşık iki yıl önce kurulan Türkiye'nin Barselona Başkonsoloslğunun WOCMES ile ilgilendiğini memnuniyetle belirtmek isterim.

III. Akdeniz Deniz Tarihi Konferansı (Mediterranean Maritime History Network =MMHN) İzmir Ekonomi Üniversitesi 4-7 MAYIS 2010, İZMİR.

Bir grup deniz tarihçisi, 2000 yılında Danimarka'nın Esbjerg şehrinde katıldıkları Deniz Tarihi Kongresi'nde, Akdeniz deniz tarihi üzerine uluslar arası bir kongre tertip edilmesi kararını almışlar. Bu karar gereğince ilk kongre Nisan 2002'de Malta Üniversitesi'nin ev sahipliğinde Malta'nın Valletta şehrinde yapılmış. Kongrenin dört yılda bir kez yapılması Komite tarafından

kararlaştırılmış. İkinci uluslar arası Akdeniz Deniz Tarih Tarihi Kongresi İtalya'da Sicilya adasında Messina ve Taormina şehirlerinde Messina Üniversitesi'nden Prof. Michela d'Angelo'nun başkanlığı altında Mayıs 2006 tarihinde yapılmış. Burada sunulan tebliğlerin bir kısmı Malta Üniversitesi akademisyenleri tarafından üstlenilen Akdeniz Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır. Üçüncüsü ise İzmir'de Ekonomi Üniversitesi'nin ev sahipliğinde İzmir'de 4-7 Mayıs 2010 tarihleri arasında İzmir'de Balçova'da gerçekleştirildi. Dördüncüsünün Belçika'da yapılması kararlaştırıldı.

Kongre İzmir Ekonomi Üniversitesi'nin Rektörü Prof. Dr. Atilla Sezgin'in açış konuşmalarıyla başladı. Açılış dersini Kanada Memorial Üniversitesi'nden Prof. Lewis R. Fischer verdi. Fisher, Atlantik ile Akdeniz deniz tarihi arasındaki farklılıklara dikkati çekti.

Kongre dokuz sekiyon halinde yapıldı. Malta Üniversitesi'nden Prof. Carmel Vassallo'nun koordinatör olarak çok emeği geçti. İngilizce olarak sunulan tebliğlerin çoğu Osmanlılar, Türkiye ve Türklerle ilgiliydi. Kıdemli hocalardan İngiltere'den Tito Benady, 1805-1819 yılları arasında Cebelitarık Boğazındaki Ticaret üzerine konuştu. Oxford Üniversitesi adına katılan Yunanlı genç bayan Katerina Galani, 1770-1815 yılları arasında Akdeniz'de dolaşan İngiliz ticaret gemileri üzerine bilgiler verdi. Portekiz'den Lizbon New Üniversitesi'nden Ana Prata, yirminci yüzyılın ilk yıllarında Portekiz denizcilik sektöründeki gelişmelerden bahsetti. İtalya Messina Üniversitesi'nden Restifo Giuseppe, Akdeniz'deki sahil şehirlerinden sözetti.

Akdeniz deniz tarihi üzerine gerçekten özgün bildirimler sunuldu. Bizim ilgi alanımıza giren bildirimler şunlardı: Messina Üniversitesi'nden Salvatore Bottari, *Doğu Sorununun Kökenleri: İtalyan Devletlerinin Diplomatik Yazışmalarında 1768-1774 Türk Rus Savaşı*; Yunanistan İyonya Üniversitesi'nden Spiros N. Asonitis, *Venedik'in İyonya Adalarıyla İlgili Politikası: Turin Anlaşmasından İkinci Osmanlı Venedik savaşına (1381-1502)*; Cenova Akdeniz Avrupa Araştırmaları Enstitüsünden Guido Candiani, *Venedik Kaynakları ve Perspektifinden Osmanlı Yelkenli Gemilerinin Gelişimi (1650-1718)*; Fransa Lille Üniversitesi'nden Jean Claude Hocquet *İstanbul'da Venedikli bir Tüccar Giacomo Badoer'in Faaliyetleri*; Venedik'ten Diego Santaliana, *Türkiye'de Venedik varlığı*; Messina Üniversitesi'nden Michela D'Angelo, *Messina ile Çanakkale Boğazı Arasında Gemicilik ve Ticaret (1800-1806)*; Yunanistan İyonya Üniversitesi'nden Gelina Harlaftis, *Osmanlı Donanması ve Ege ve İyonya Adalarındaki Venedik/ İyonya Rumları, 1780-1821*; Ege Üniversitesi'nden M. Akif Erdoğru, *1565 Malta Kuşatması; Osmanlı Perspektifinden Yeni Bilgiler*; Bahçeşehir Üniversitesi'nden Özlem Kumrular. *Yardım Asla gelmedi. Doğu Akdeniz'de Hıristiyanlığın son güçlü kalesi olarak*

Mehmet Akif Erdoğru

Rodos; Yusuf Alperen Aydın Osmanlı deniz kanunları ve düzenlemeleri 1701-1733; Kahraman Şakul, Akdeniz deniz ticaretinin bir alanı olarak Askeri taşımacılık: İkinci Koalisyon Savaşı Esnasında Osmanlıların yaptığı ödemeler (1798-1802); İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Tuncay Zorlu, On sekizinci yüzyılın sonunda Osmanlı deniz teknolojisi; ABD Western Illinois Üniversitesinden Tim Roberts, On sekizinci yüzyılın sonu ile on dokuzuncu yüzyılın başlarında İzmir'de Amerikan Levanten İlişkileri; ABD New York City Üniversitesi'nden Elena Frangakis-Syrett, 1750 ile 1900 Yılları arasında İzmir'in Oluşumunda Çevreler ve Atmosfer. Bildirilerin bir kısmının Akdeniz Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanacağı bildirildi. İzmir için gerçekten önemli bir akademik faaliyetti.

M. Akif Erdoğru